

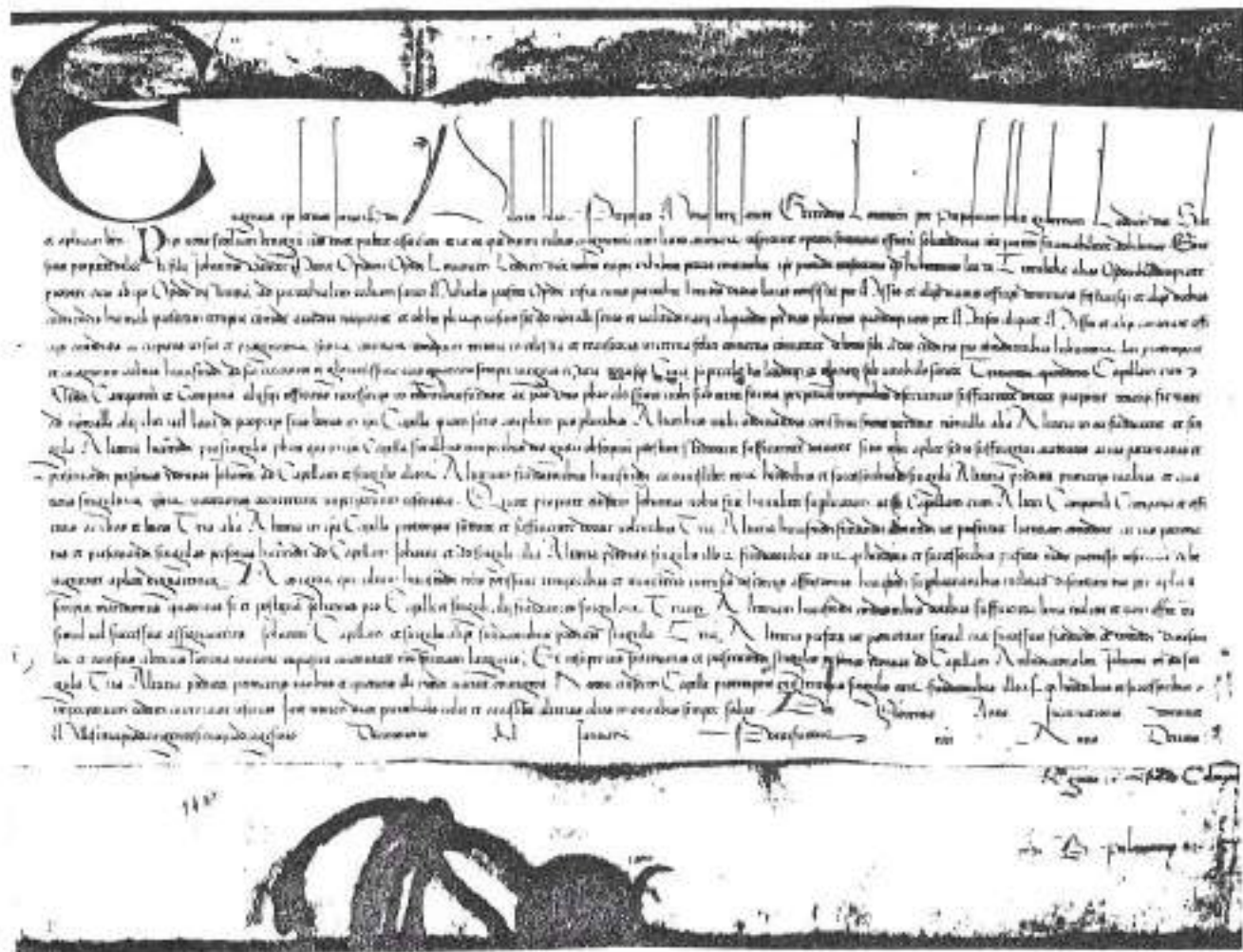

**DE H. DRIEVOLDIGHEIDSKAPEL
TE BLAUWPUT**

Wanneer men wandelt langs het nieuwe Blauwput van na de heropbouw, over de De Becker-Remy-plaats, moet men wel het mooie kapelleke van Blauwput ontwaren. Het is na de restauratie en de aanleg van de omgeving een zeer mooi hoekje geworden; het gebouw is trouwens zeer merkwaardig, bijzonder door het zeer spitse dak - 60° - een unicum in de Leuvense omgeving. Vroeger had het kapelleke van de abt in de Kartuizerij dezelfde helling.

In Boonen lezen we over de kapel het volgende "De capelle op de Blauwenput ter eeren van de Heylige Dryvuldicheyt buyten de Diestersche poorte es gefundeert anno 1442 by eenen broeders des Godtshuys van Betleem, genoempt Paulus".

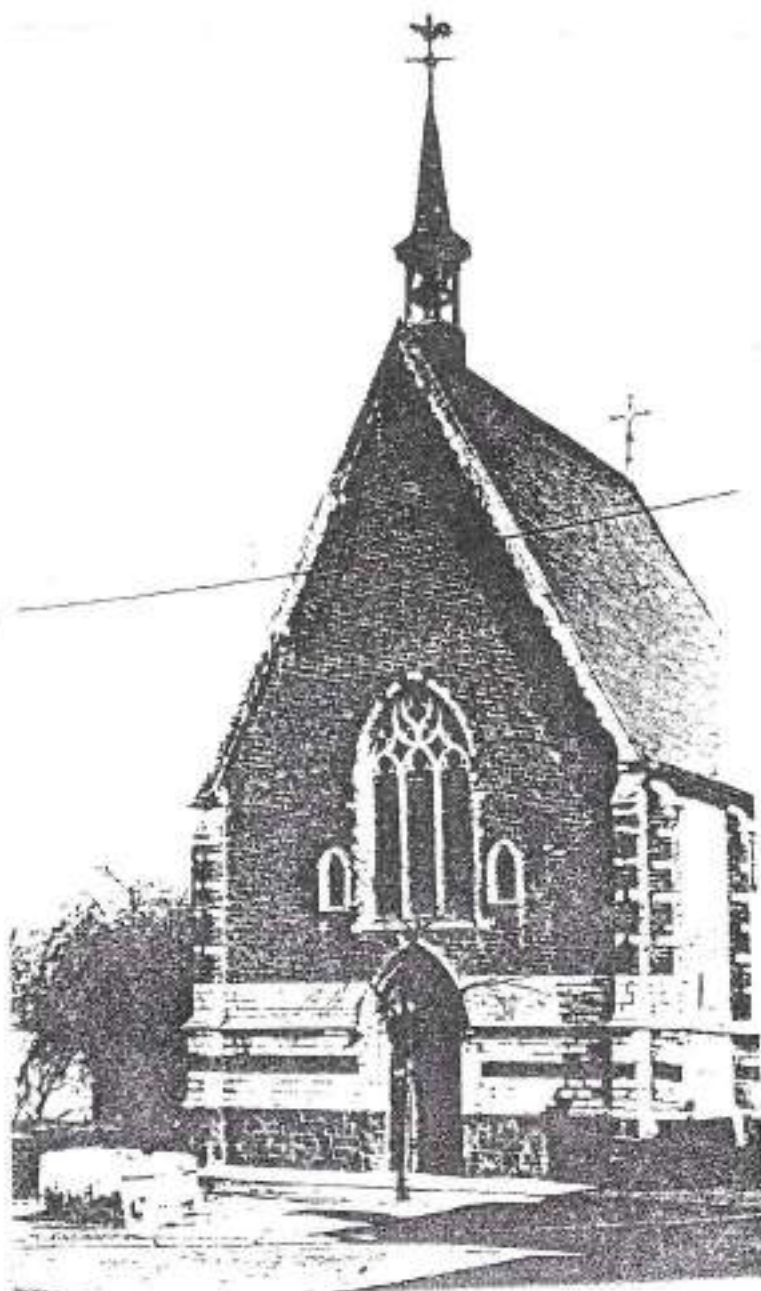
Deze kapel dankt haar ontstaan aan een "borger van Loven", een slotenmaker die in zijn ambacht een zekere welstand genoot; het was Jan Vander Merkt die te Leuven werkte in 1407. Jan was te Leuven geen onbekende want van hem was ook de kapel van Sint-Elooi in de Parijsstraat. Hij beseftte dat de inwoners van Troembeke - zo werd toen Blauwput genoemd - bijzonder in de

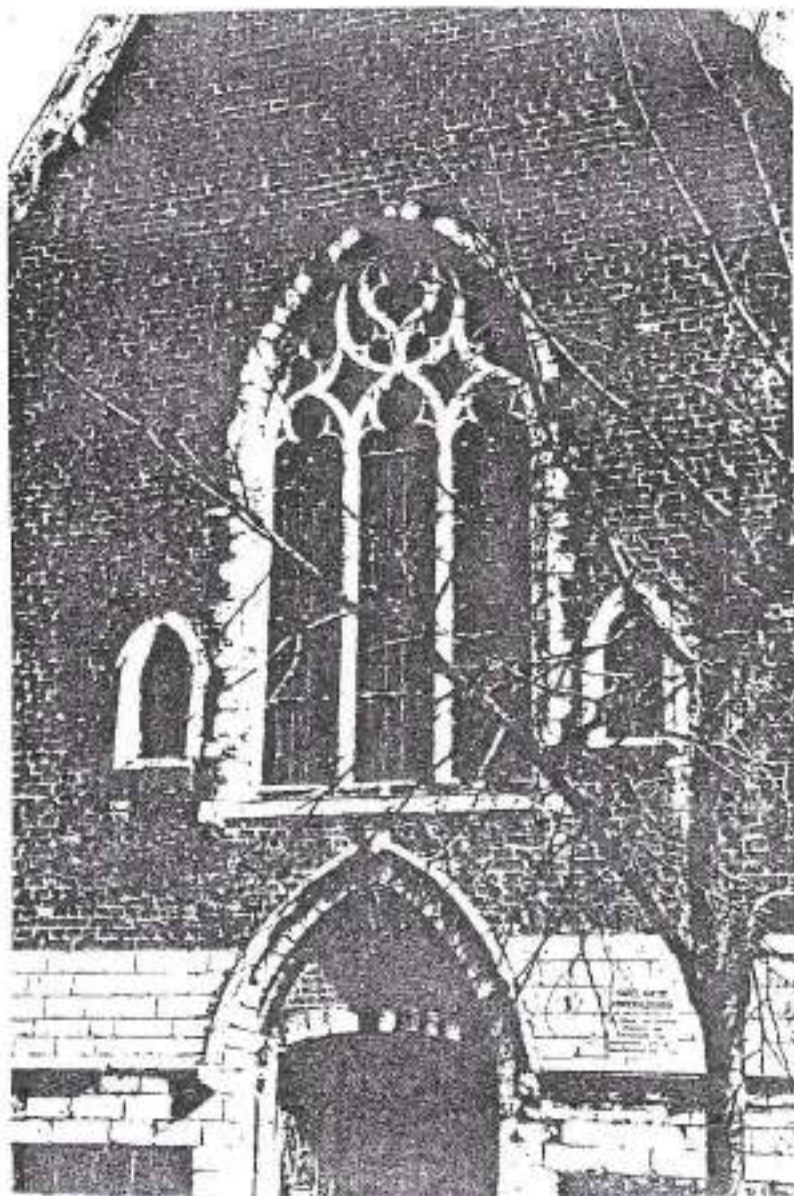

wintermaanden zeer ver van Sint-Michiël, de parochiekerk, woonden, en hij besloot een kapel te laten bouwen bij de Blauwenput, tegen de baan naar Vlierbeek. Hij sprak over zijn plan met Wouter Moelaert, de proost van Sinte-Geertrui en deze wendde zich tot de paus voor de nodige toelating.

Eugeen IV gaf de toelating bij breve van 14 december 1440, gegeven te Florence. De kapel moest staan onder de bescherming van de Heilige Drievuldigheid en Jan Vander Merkt begiftigde dan de kapel door akte van 8 januari 1441 gegeven vóór de schepenen van Leuven. Hij behield zich en voor de zinnen het recht voor de rector of priester te benoemen die de kapel zou bedienen. Jan van Heinsberg, bischop van Luik keurde de fondatie goed door zijn schrijven van 17 oktober 1441. Dan werd het gebouw opgericht onder leiding van Broeder Paul van het klooster van Bethlehem - gelegen te Herent of het gehucht Oosterheim of Oostrem. Deze broeder zou Paul Kenens zijn van Diest, een van de meest invloedrijke personen van de stad. Men vertelt dat hij schepenen was, doch een twist ontstond tussen het regentschap en de graaf van Nassau, Heer van Diest. Paul had genoeg van de wereld en hij trad in te Bethlehem, waar hij nog twee broeders had. Hij stierf er als gewoon lekebroeder in 1444.

Volgens de pauselijke breve moest de kapel een torentje met klok bezitten en er mochten vier altaren worden opgericht. Op 14 november 1441 werd ze ingezegend door Denijs van de orde van de Karmel, wijbisschop van Luik in tegenwoordigheid van Vander Merkt, twee kanunniken van Sint-Pieter

en meerdere notabelen van Leuven. De Raad van Leuven liet er een glasraam aanbrengen van Jan van Schoonbergen die daarvoor 561 plecken ontving : "Item Janne de Glaesmaekere van drie panden van een glazen vinsteren, den middelsten aldobbel, sonder den nedersten pand, die de stad heeft doen setten en de Nuwe Capelle, opten Blauwenputte, die Jan Vander Merkt daer heeft doen maeken, met sinen properen goeden, ende es gesedt int hoet vander chore, houdende altoes 1 voet dobbel glas voer 1 voet inckel, 18 1/2 voet, elcken voet 6 plecken"; zo vond men in de rekeningen van de stad.

In 1470 werden 14 missen gesticht in de kapel door Hendrik Vander Varent en zijn huisvrouw, Elisabeth Vander Calsteren, die moesten gezongen worden op de grote feestdagen, de vijf feestdagen van O. L. Vrouw, de feestdagen van Pieter en Pauwel, Sint-Jan Evangelist, O. H. Hemelvaart en de H. Drievul-

digheid. In 1528 was Simon van Wezel, verwant aan de beroemde Vesalius, rector van de kapel; hij werd later deken van Diest.

Het bovenste gedeelte van de kapel werd vernield door een hevige brand in 1518. Die brand sloeg over naar de stad en dreigde een ware ramp te worden. Hij vernielde alles tot aan de Genoveva kapel in de Diestsestraat, waar nu de "Miniemen" huizen en tot aan de Katelijne kapel, waar nu het klooster is van de paters Dominikanen. De broeders van het klooster van Sint-Maartensdal, die eveneens bedreigd werden, traden de brand tegemoet met het Allerheiligste Sacrament en de brand doofde. Dit feit werd op doek gebracht waarschijnlijk door Daniel van Heil (Brussel 1604-1662) : het stuk hangt in het museum

te Leuven. In de rekeningen van de stad lezen wij daarover wat volgt :
 "Betaelt diversche personen die ten brande zijn geweest en die hulpen
 blusschen, die begonste des donderdaghs penultima Aprilis 1518 tusschen
 tiene en elf uren opten Blauwputte, en es alsoe over de Dorpstrate
 poorte en vesten overcomen inde stat, tot aen sinter Viven Gasthuys, ten
 beyden syden al afgebrant en also opgestrekt met eenen Noort Oosten wint,
 den Langen Keyberg op, tot aen Sint Katelijne capelle toe, ende duerde
 tot naenoene, tusschen twee en drye uren, etc... "

De kapel werd dadelijk hersteld; ze diende tot kapel van de kleine gilde
 van de Heilige Dryvuldigheid, een van de zes kleine gilden van Leuven,
 soms ook genoemd "de gilde van de gebroken pees". Toen stonden er 20
 huizen rond. Ze werd gesloten in 1797 doch niet afgebroken. Ze bevatte drie
 rococo altaren en enige schilderstukken en ze was omringd door lindebomen;
 oorspronkelijk echter stonden er wilgen rond. Bij de stichting van de nieuwe
 parochie werd een ogenblik de eigendom van de kapel betwist. In 1875 bouwde
 men er een zijbeuk aan om ze te laten dienen voor de goddelijke diensten
 in afwachting van de bouw van de kerk van Blauwput, nieuwe parochie; toen
 werden jammer genoeg de bomen omgehakt en de put gedempt. Toen nu de
 kerk van Blauwput in gebruik werd genomen werd de kapel bedreigd met vol-
 ledig verval. Het is in feite dank zij de vele bemoeiingen van pastoor Van
 Dormael, die toen pastoor was in Blauwput, dat de staat ingreep. In maart
 1893 werd ze door de gekende architect Langerock met veel zorg gerestau-
 reerd. Jaarlijks, op de feestdag van de Heilige Drievuldigheid werd er pro-
 cessie gehouden met foor; die processie is in feite de oorsprong van
 Blauwputkermis.

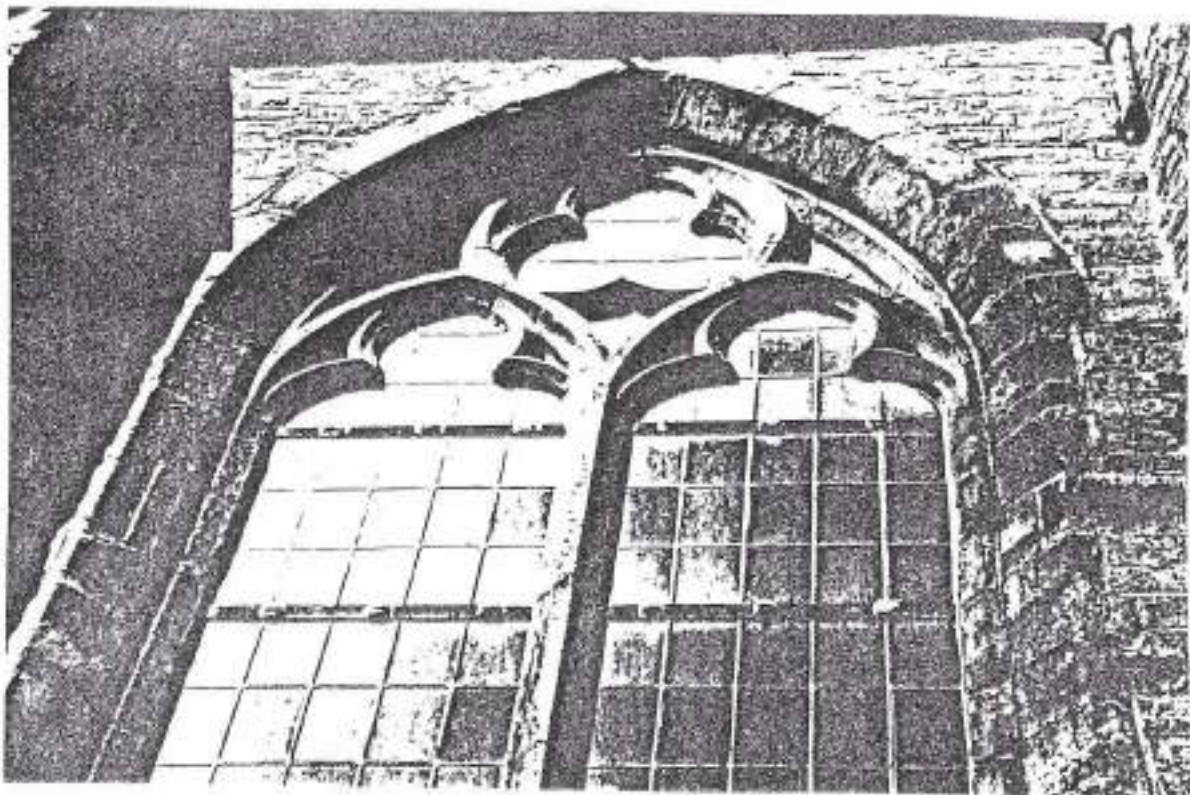
De kapel telt drie traveeën en een vijfhoekige absis; die traveeën zijn ge-
 scheiden door steunberen. Bemerkt dus bijzonder het zeer scherpe dak, het
 grote gotisch raam en het mooie poortje; de boogversiering rust op afge-
 sletten figuurtjes. Het gehele gebouw met zijn afwisseling van ijzersteen en
 zandsteen doet merkwaardig aan.

Een woordje folklore ? Wel vroeger werd verteld dat de jonge meisjes hun
 kouseband aan een van de bomen bonden en dan hard gingen lopen om...
 Ja waarom lopen jonge meisjes ?

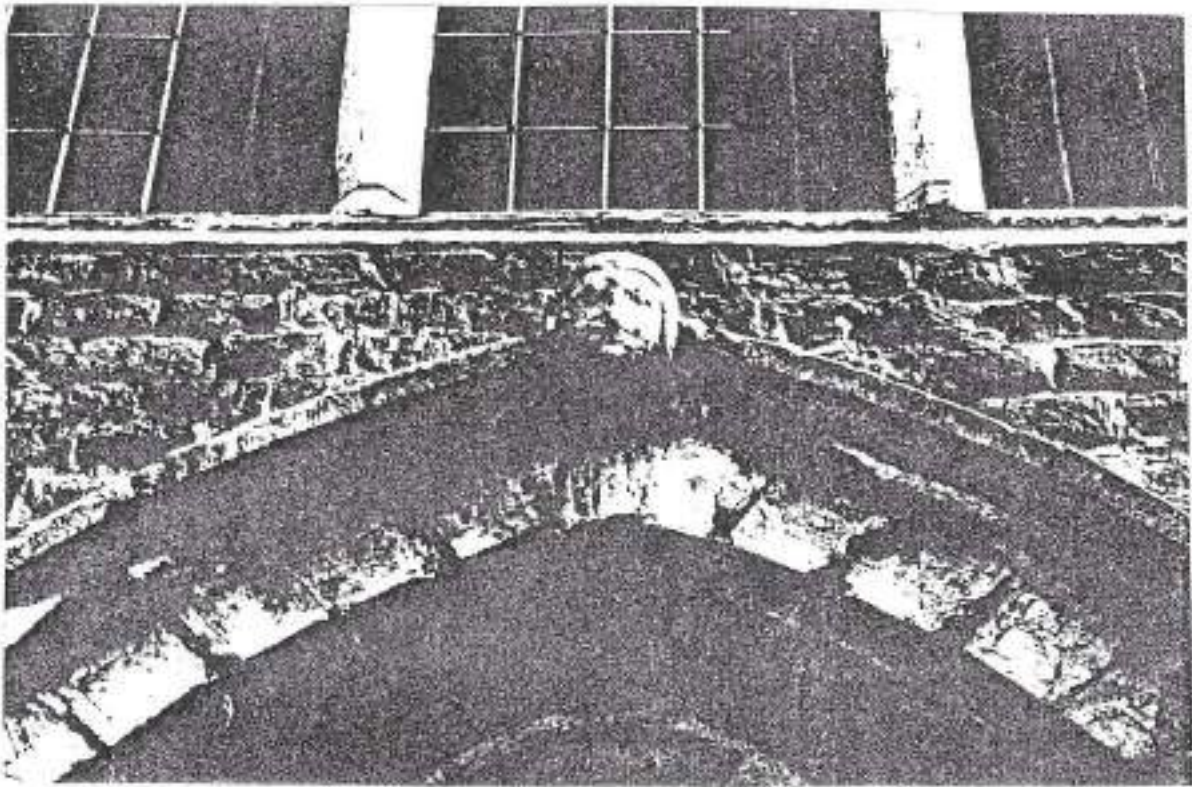
Gens vertelt dat in de kapel een verguld-zilveren rijve berustte die een re-
 liek bevatte van de H. Wilgifortis. De rijve werd gestolen door dieven die
 de reliek in de put - de Blauwenput - wierpen. Daags daarna kwam een
 vrouw water putten en ze haalde de reliek op. Van dan af bewaarde het wa-
 ter geneeskracht, bijzonder voor zwakzinnigen.

Die legende berust zeker op een misverstand want de reliek van de H. Wilgi-
 fortis kon alleen berusten in de kapel van die heilige, een vijfhonderd meter
 meer naar Vlierbeek toe gelegen.

De kapel werd zeer zwaar geteisterd tijdens de bombardementen in 1944. Wanneer er spraak was van de restauratie werd door Z. E. H. Geeroms, de ijverige onderpastoor, eens gezocht naar oude documenten en hij vond inderdaad nog zeer oude perkamenten waaronder het oorspronkelijk document van paus Eugeen IV van januari 1440. En toen begon de restauratie die zeer kundig werd uitgevoerd. De restauratie wees uit dat de "beuk" zou bijgebouwd geweest zijn aan de voorkant van de kapel; er bestaat trouwens een oude gravuur waarop ze afgebeeld wordt. De beuk had dus veel meer de vorm van een groot portaal. Men vindt ook aan weerszijden van het portaal een grote balk, wat laat vermoeden dat de metsenij onder de balk werd weggebroken. Alles werd versterkt; daartoe werd aan de binnenkant van de voorgevel een muur gebouwd.

Vooraan in de kapel werd ook een deuropening ontbloot met witte omlijsting, wat de vraag openlaat of daar ooit een kleine sacristie werd aangebouwd. Het dak kwam natuurlijk eerst aan de beurt en daar kwam een reusachtig timmerwerk te voorschijn; het was dan ook wel geruststellend te vernemen dat de oude eiken balken nog eeuwen konden trotseren; slechts een paar stukken moesten worden vernieuwd. De nieuwe schaliën werden vastgehecht op eiken planken en de vorsten werden in steen gekapt. Het mooie torentje

was zwaar beschadigd; het werd zeer goed hersteld en het klokje tingelt weer vrolijk over de gans herstelde De Becker-Remy plaats; het torentje met het zwaar ijzeren kruis trekt van verre de aandacht,

De buitenmuren moesten natuurlijk hun karakter bewaren; de slechte stenen werden vervangen; de "speklagen" komen weer zeer goed uit. Om de kapel loopt een band van ongeveer een meter in ijzersteen; op ongeveer 1,50 m loopt een band in dezelfde steen met daarop witte steen tot ongeveer de hoogte van de ramen, zelfs iets hoger aan de voorzijde. De ramen zijn in witte omlijsting gezet.

Binnen werd, behalve de witte steen, alles opnieuw bepleisterd en de ramen prijken weer met nieuw groen kathedraalglas. Speciale nieuwe tegels werden gebruikt voor de bevoering, ze geven een zeer mooie patine in oude gebouwen.

Dat onder de bevoering een grafsteen gevonden werd is wel merkwaardig want niets liet vermoeden dat daar ooit iemand begraven geweest zou zijn. Het opschrift luidt "D. O. M. Hier leyt begraven Petrus Goethuys sterft den 23 Mey 1775 ende Catharina Achten, syn huysvrouw gestorven den 17 jan 1773".

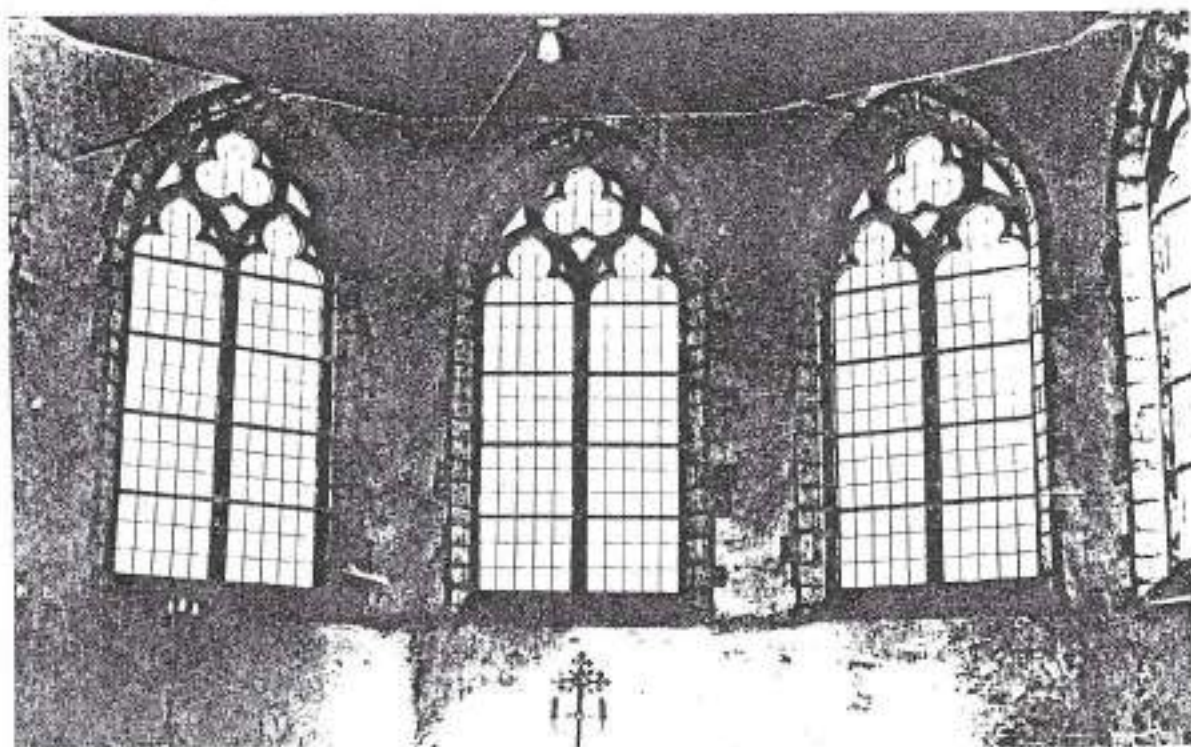
VERBORGEN SCHATTEN

Wanneer een gebouw "in de branding komt" dan begint men gewoonlijk verder te zoeken en ontdekt men dan ook nog allerlei zaken; zo ging het ook met de kapel van Blauwput. Bestaan er nog enkele bezittingen van de kapel ?

Een zeer mooie foto uit het museum van het Jubelpark te Brussel stelt een zeer mooie relikhouder voor die in 1905 prijkte in de tentoonstelling te Luik. Men scheen echter niet meer te weten waar dat stuk naartoe was; bij het zien van de foto bleek toen dat het hier een relikhouder betrof die gewoonlijk bewaard bleef in de kapel, grotendeels van zilver en in de vorm van een torenmonstrans. Boven het middenstuk van het 43 cm hoge geheel staat een kapel in doorsnee en in het schip prijkt de afbeelding van de Heilige Drievuldigheid. Het is de gewone vorm : de man is God de Vader, God de Zoon wordt afgebeeld stervend aan het kruis en de H. Geest wordt voorgesteld onder de vorm van een duif. Op de voet leest men "S. Trinitas op de Blauwput".

Een zilveren kelk, eveneens voortkomende van de kapel, berust in Vlierbeek. Hij werd opgegeven in een inventaris van pastoor Van Schaeybroek rond 1829.

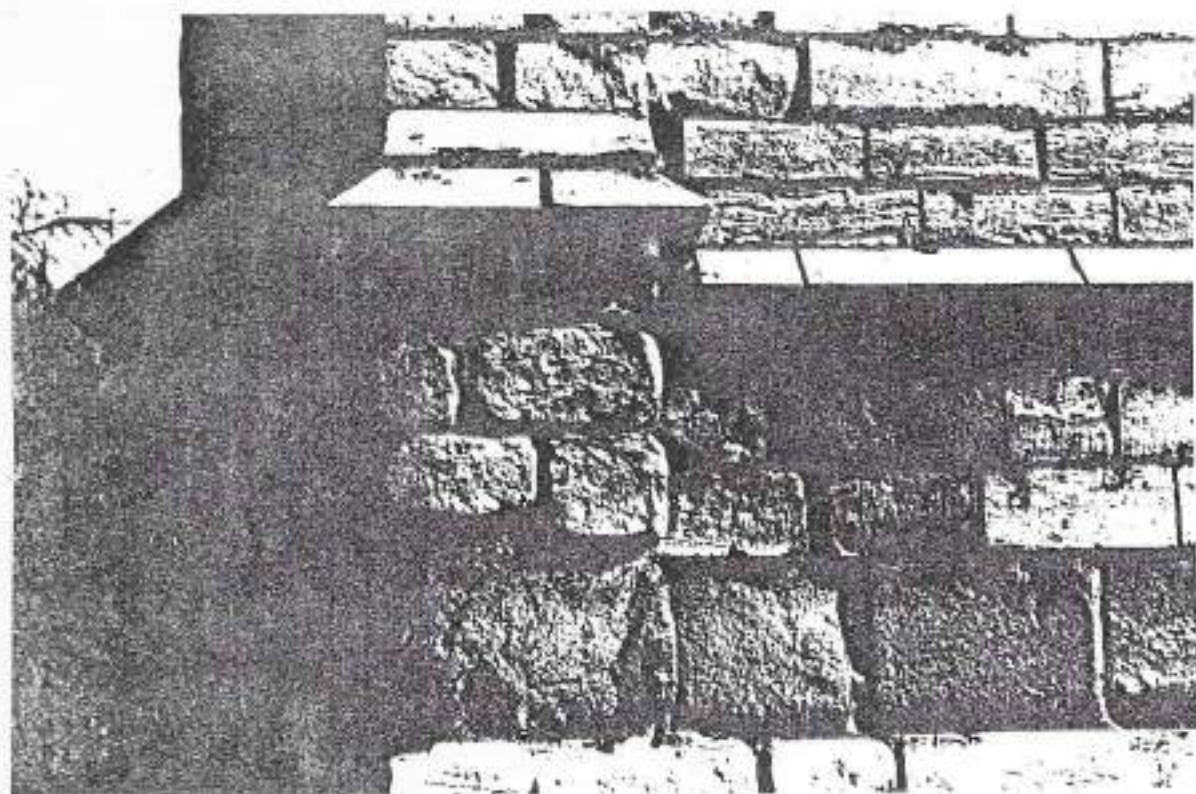
Er is echter nog meer.

Er is ook het zeer schone beeld van O. L. Vrouw ter Krampen. In de jaren 1600-1700 was de verering tot O. L. Vrouw in de kapel zeer groot; men aanriep ze tegen besmettelijke ziekten en de "heete korze". Het beeld is van eik en meet 90 cm. Vermoedelijk is het afkomstig uit een Mechels of Antwerps atelier; het schijnt gemaakt te zijn naar een Mariabeeld dat berust bij de zusters van 't Gelove in Kortrijk. Meerdere details wijzen daarop, temeer daar dat beeld herhaaldelijk als model heeft gediend. Zelfs de kroontjes en de scepter zijn dezelfde als die van Kortrijk. Het beeld zal wel dateren uit het begin van de 18e eeuw. De huidige polychromering is van De Laet van Leuven en waarschijnlijk van 1905 toen een broederschap van O. L. Vrouw werd opgericht.

De kapel bevat ook een gehavend schilderij dat betrekking heeft op de Maria-verering; het meet 1,60 op 1,20 m en stelt een vrouw voor op de grond liggend en die hevige pijnen schijnt te lijden. Ze blikt op tot de H. Drievuldigheid, boven in 't midden van het stuk. Rechts, iets lager, staat O. L. Vrouw en links de H. Carolus Borromeus, die in de 17e eeuw aangeroepen werd tegen de pest.

De schat van de kapel is wel even het vernoemen waard; kronen van O. L. Vrouw en van het Kindje, een zilveren scepter en 18 zilveren plaketten in de vorm van een hart; ze zijn samengeregen aan een lint en op feestelijke dagen wordt O. L. Vrouw ermee gesierd. Er is een zeer zwaar plakiet dat wellicht aan de scepter dient gehecht. Alles is in mooi gedreven zilver. Tussen de

gewone en zeer talrijke ex-votos vindt men oorringen, broches, ringen, kettingen, kruisen en een gouden paternoster. Om echter de beschrijving van het bezit van de kapel volledig te maken moeten we nog een woord zeggen over het grote doek van Joost Vander Baeren, dat in de kerk van Vlierbeek hangt en dat wel voortkomt van de kapel van Blauwput.

In een brief van de kerkfabriek van Blauwput aan Vlierbeek de 7-6-91 ondertekend door pastoor Van Dormael, P. Van Minsel, voorzitter, Van Sina, schatbewaarder en L. De Kock, secretaris, lezen we dat het schilderij geleend werd in 1805 door de kapelmeesters van Blauwput.

Dat dit wel zo was blijkt uit de bekentenis ondertekend door abt Meugens, toen pastoor in Vlierbeek: "De ondergeteekenden bekennen in leening te hebben ontvangen een groot schilderij "De Kroning van Maria door de Heilige Drievuldigheid" voortkomende uit de Sint-Pieterskerk "en gekocht door de capellemeesters van Blauwput", en dus op hun eerste verzoek weder te gaven; dezen 19-9ber-1805". Dit schilderij is het middenstuk van een drieluik en waarschijnlijk van rond 1590.

STRIJD OM EEN KAPEL

Nu gaan we stilaan de geschiedenis van de kapel beëindigen; toch willen we het nog even hebben over een betwisting nopens de eigendom van de kapel rond de tijd dat de parochie Blauwput werd gesticht.

Deze stukken, evenals de vorige werden gevonden in oude archiefstukken van Vlierbeek. De kapel van Blauwput gesticht door Vander Merkt hoorde in feite toe aan de parochie Sint-Michiel tot op het ogenblik van de stichting van de parochie Vlierbeek in 1829. De kerk van Vlierbeek werd parochiekerk voor Kessel-Lo en de kapel kwam onder haar bevoegdheid. De leden van de confrerie van de H. Drievuldigheid moesten zelfs in de processie gaan in Vlierbeek en ze moesten de vlag "nuchter" terug naar Blauwput brengen.

Nu werd later gesproken - over en weer - over de stichting van de parochie Blauwput, stichting die doorging op 30-5-1877. De nieuwe parochie eiste de verdeling op van de goederen van Vlierbeek, doch aangezien de uitzonderlijke toestand en de bepalingen van de gift van J. A. De Becker, kwam daarvan niets in huis. De kapel werd echter als vergoeding afgestaan.

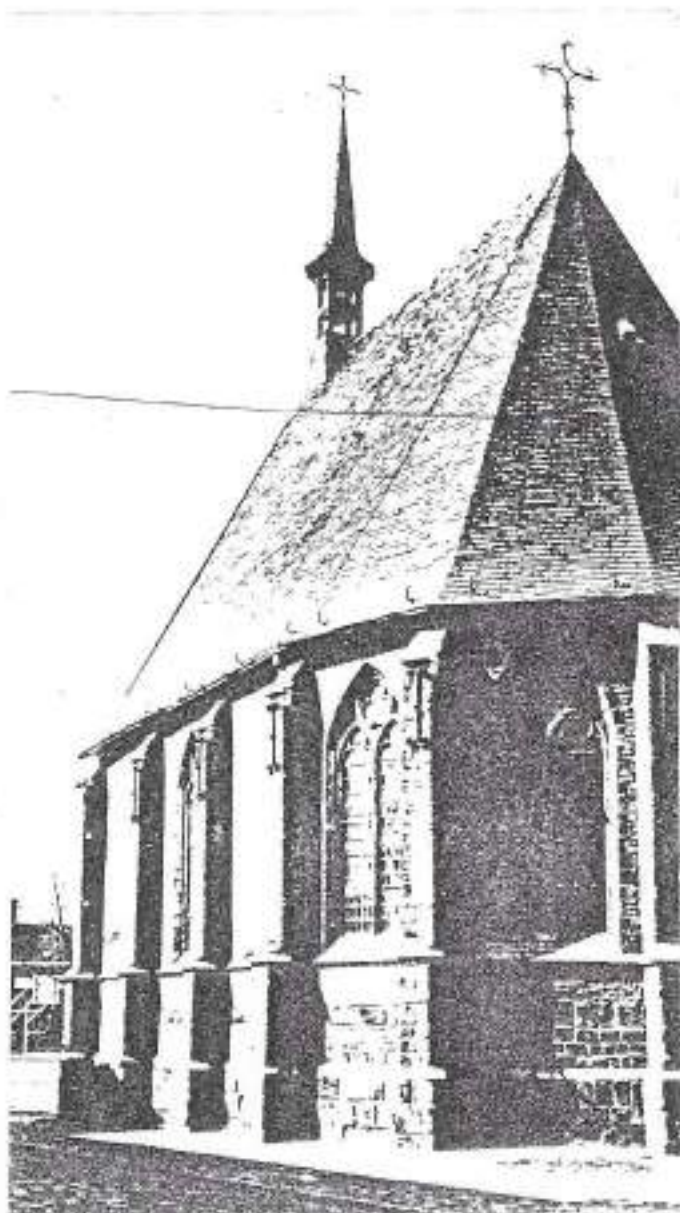
Nu ontstond een betwisting over de eigendom van de kapel want op zeker ogenblik had pastoor Verschuere van Sint-Michiel de kapel gekocht van de familie Wirix !!! De pastoor zal die aankoop wel te goeder trouw hebben gedaan en wel met het oog op de te stichten parochie.

Hoe dit misverstand ontstond ? De parochie van Sint-Michiel bezat een stuk grond bij de kapel en ze had dit gegeven aan de confrerie, vóór de Franse

Revolutie. Dit stuk land werd verhuurd aan de Wwe Merckx voor 29 flo-
rijnen en daarmee was dan de zondagsmis betaald. Tijdens de Revolutie
nam de parochie Sint-Michiel het stuk grond terug en de Republiek eiste de
rente van de zondagsmis. De kapel ontsnapte - toevallig - aan de verkoop
van kerkelijke onroerende goederen en de Mis bleef gelezen, dank zij aal-
moezen. De confrerie stelde zich dan onder de pastoor van Vlierbeek, abt
Meugens, in 1805.

Wanneer nu echter het kadaster van Kessel-Lo werd opgesteld, tekende
Wirix zijn eigendommen in Kes-
sel-Lo; er was wel spraak van
een stuk grond - F 264 - doch
niet van de kapel. Burgemees-
ter Coosemans beschouwde de
kapel als eigendom van de ge-
meente - F 263. Wirix zelf
heeft geen kapel opgeëist en hij
betaalde er trouwens geen be-
lastingen voor. Rumold Wirix
stierf in 1811 en de aangifte
van de erfgenamen bevatte geen
kapel. De weduwe stierf in
1828 en haar aangifte bevatte
ze evenmin. In 1870 stierf An-
toon Wirix weer zonder aangif-
te ervan. Dan verkoopt de fa-
milie de kapel aan Verschueren
en doet ze een bijgevoegde aan-
gifte !!! Natuurlijk volgde de
betwisting. E. H. Verschueren
zal ook wel een tijd gedacht
hebben dat de kapel verkocht
was, samen met het bewuste
stuk grond doch er was zeker
geen verkoop geweest en de niet
verkochte goederen keerden
weer naar de nog bestaande
kerken. Dat was dan in dit ge-
val Vlierbeek.

Wanneer u in Blauwput komt op
de De Becker-Remyplaats, ver-
wijl dan even aan de mooie ka-
pel met het scherpe dak; het
vormt nu na de restauratie en
na de aanleg van de omgeving
een zeer mooi hoekje.

A. SMEYERS, Meer Schoonheid, 1962, n. 3, bl. 16 -21